

УДК 378.11: 37

Н. Г. ШАРАТА

м. Миколаїв, Україна

УПРАВЛІННЯ ВИХОВНОЮ РОБОТОЮ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті висвітлено організацію системи виховної роботи у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: управління виховною роботою, система виховання, колектив.

Постановка проблеми. Одним із важливих способів активізації виховної роботи серед студентської молоді є підвищення ефективності управління всім виховним процесом.

Останнім часом у зв'язку з особливостями, що відбуваються у суспільстві, і проблемами, що виникають в управлінні вищими навчальними закладами, є чимало досліджень, що відображають розмаїття поглядів на управління.

Аналіз останніх досліджень. Визначення дефініції «управління» знайшло відображення у працях вчених, серед яких Л.М. Ващенко, О.С. Віханський, Н.П. Волкова, Д.М. Гвішиані, Г. Десслер, Л.М. Кармушка, О.В. Карпова, В.І. Кнорринг, Л.Е. Орбан-Лембрик, В.І. Маслово, А. Маслоу, М. Мескона, В.С. Пикельна, В.М. Распопова, Л.В. Ричкова, Т.В. Рогова, Н.Ю. Шемигон, В.М. Шепель, В.А. Якунін [1–20].

Основам управління соціальними системами присвячено праці В.Г. Афанасьєва, А.І. Берга, А.М. Омарова, Ф.І. Хміля, П.В. Худоминського, В.Г. Щєкина [21–27].

Мета статті полягає в аналізі та узагальненні стану організації системи управління системи управління виховною роботою у вищому навчальному закладі.

Виклад матеріалу. Головним фактором, що визначає якість та ефективність управління навчально-виховним процесом є мета. Мета виховання – сформуванню всебічно й гармонійно розвинену, моральну, культурно, професійно й соціально компетентну особистість, здібну ефективно реалізовувати свої права й обов'язки й успішно здійснювати професійну діяльність. У нових соціально-економічних умовах актуальним стає розвиток такої сукупності компетенцій, яка б забезпечувала молодій людині здібність: бути відповідальним; приймати спільні рішення; регулювати конфлікти ненасильницьким шляхом; розуміти та сприймати різні культури, релігії, мови та національні традиції; володіти новими технологіями, розуміти рамки їх застосування й розповсюджен-

ня; здійснювати інноваційну діяльність; адаптуватися в умовах сучасного світу.

Мета виховання молоді конкретизується через систему завдань:

- виховання ставлення до праці як до першої життєвої необхідності, важливої цінності й головного способу досягнення особистого успіху, формування потреби у професійному вдосконаленні, вихованні цілеспрямованості, готовності до конкурентоспроможності та співпраці у професійній діяльності;
- формування орієнтації на гуманістичні світоглядні установки й духовні цінності у нових соціально-політичних та економічних умовах суспільства, здібності визначення свого місця й мети у житті, формування самосвідомості й найвищих потреб особистості;
- виховання почуття патріотизму, відданості у служінні Вітчизні;
- формування установки на безперервний процес саморозвитку, на засвоєння художніх та наукових досягнень загальнолюдської та національної культури, на формування почуття міри, смаку, стилю, що дозволять брати участь у культурному житті українського суспільства;
- залучення до загальнолюдських норм моральності, національних традицій і корпоративних цінностей свого професійного й соціального середовища, розвиток навичок адекватної самооцінки й оцінки результатів своєї діяльності;
- формування потреби у здоровому способі життя й фізичному удосконаленні, у закріпленні морального й фізичного здоров'я;
- формування культури сім'ї, поваги до старшого покоління, почуття відповідальності за виховання дітей;
- збереження та закріплення найкращих традицій вищого навчального закладу, українського студентства, спрямованих на виховання у студентів уявлень про престижність обраного ними ВНЗ;
- розвиток та удосконалення роботи органів студентського самоврядування як однієї із необхідних умов сучасного розвитку університетського об'єднання;
- формування корпоративної культури університету, що визначає систему цінностей, яка об'єднує студентську молодь та науково-педагогічний склад ВНЗ для досягнення спільної мети;

- формування згуртованого університетського колективу, комфортних соціально-психологічних умов для комунікативно-особистісного розвитку майбутніх фахівців.

Принципи організації виховання:

- демократизм, що передбачає реалізацію системи виховання, яка базується на педагогічній співпраці взаємодії викладача й студента;
- об'єктивізм і гуманізм як основа взаємодії із суб'єктами виховання;
- повага до загальнолюдських цінностей, прав і свобод громадян, коректність, терпимість, дотримання етичних норм;
- професіоналізм, організованість, відповідальність, дисципліна та самодисципліна, компетентність; конструктивність, раціоналізм, активна участь у громадському житті ВНЗ, самодіяльності, спортивних заходах тощо;
- толерантність, що передбачає наявність плюралізму думок, підходів, різних ідей для вирішення проблем, терпимість до думок інших людей, врахування їх інтересів, терпимість до іншого способу життя та поведінки людей, що відповідає нормативним вимогам законів;
- індивідуалізація та диференціація, що формують систему виховання у ВНЗ; патріотизм та виховання любові до України, почуття відповідальності; варіативність технологій та змісту виховного процесу.

Ціннісними орієнтаціями виховання є:

1. Людина як найвища цінність – особистість студента у своїй унікальності, її світ у поєднанні зовнішніх проявів та внутрішніх хвилювань, її права та життєві інтереси, сьогодення та майбуття.
2. Честь і гідність – як моральний критерій та регулятор життєвого та професійного самовизначення особистості, її діяльності та відношення всіх суб'єктів навчального процесу, як моральна основа творчої соціально спрямованої самореалізації.
3. Особисте та суспільне благо – як ключова життєва мета громадянина України як гармонійне поєднання у житті студента особистого та колективного.
4. Свобода та відповідальність, право вибору як найважливіша передумова успішної діяльності та підтримка в університеті демократичного устрою життя.
5. Розвиток – як основний смисл професійної діяльності педагогічного колективу, що сприяє розвитку творчої індивідуальності студента.
6. Професійна компетентність та гуманістична орієнтація – як головні умови вирішення професійних завдань, поставлених перед майбутнім фахівцем в умовах модернізації суспільства та системи вищої професійної освіти в Україні.

Управління виховною роботою це процес планування і організації матеріальних і людських

ресурсів, забезпечення контролю за їх діяльністю з метою ефективної реалізації вищезазначених завдань.

Система планування виховної роботи включає комплексний план виховної роботи університету, зокрема:

- План засідань ради з виховної роботи.
- План культурно-виховних заходів.
- План засідань рад з виховної роботи на факультетах.
- План роботи студентського профспілкового комітету.
- План роботи студентської колегії.
- План роботи практичного семінару для кураторів академічних груп (методи проведення виховної роботи як в аудиторний, так і позааудиторний час: кураторські години, круглі столи, конкурси, тренінги).
- Організаційно-методичні матеріали з виховної роботи.
- План роботи бібліотеки.
- План роботи клубів за інтересами, гуртків, студій, спортивних секцій, телестудії, туристичного гуртка тощо.

Під час планування виховної роботи на всіх рівнях має використовуватися комплекс її методичного забезпечення, який включає:

- Положення про куратора студентської групи ВНЗ.
- Положення про старосту академічної групи ВНЗ.
- Положення про планування, штатно-фінансове забезпечення, здійснення виховної роботи та контроль за її виконанням у ВНЗ.
- Положення про студентське самоврядування, у якому окреслено організаційну структуру.
- Інформація про спортивні секції, творчі колективи, клуби за інтересами, змагання, конкурси, основні заходи університету, в яких студенти можуть брати участь.
- Правила внутрішнього розпорядку ВНЗ.
- Правила внутрішнього розпорядку в студентських гуртожитках.
- Положення про визначення рейтингу на кращого студента, яке містить порядок визначення рейтингу, мету його створення, формування мотивації до ефективної навчально-виховної діяльності студентів.
- Положення про визначення рейтингу на кращу академічну групу.
- Положення про студентський гуртожиток, яке містить загальні положення, права і обов'язки мешканців, заохочення та стягнення.

Висновки. Таким чином, якість та ефективність управління виховною роботою студентів у ВНЗ підвищиться за умов:

- застосування інноваційних підходів та технологій у процесі виховання майбутнього фахівця;

- визначення змісту та функцій діяльності суб'єктів управління системою виховної роботи у ВНЗ (ректорат, деканат, об'єднання кураторів академічних груп, академічна група, студентське самоврядування, студенти тощо), що сприятиме розумінню суспільного призначення виховної роботи та праці куратора;
- впровадження системи відповідного матеріального і морального стимулювання праці кураторів академічних груп;
- вивчення, узагальнення досвіду роботи викладачів, кураторів, студентського самоврядування щодо організації виховної роботи та сприяння його поширенню в педагогічних колективах вищих закладів освіти всіх рівнів акредитації;
- організацію комплексних наукових досліджень з проблем молодіжного студентського руху в сучасних соціальних умовах розвитку суспільства;
- розробку науково обґрунтованих методик щодо визначення ефективності виховної роботи у ВНЗ.

Література:

1. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону / Л.М. Ващенко : моногр. — К. : Видавниче об'єднання «Тираж», 2005. — 380 с.
2. Виханский О. С. Менеджмент: человек, стратегия, организация, процесс: учебник / О. С. Виханский, А. И. Наумов. — М. : Гардарики, 1996. — 416 с.
3. Волкова Н.П. Педагогика: [посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Н.П. Волкова. — К. : Видав. центр «Академія», 2002. — 576 с.
4. Гвишиани Д.М. Актуальные проблемы управления: учеб. пособ.; под общ. ред. проф. В.Г. Шорина. М. : Знание, 1972. — 283 с.
5. Гвишиани Д.М. Организация и управление / Д.М. Гвишиани. — М. : МГТУ им. Н.Э. Баумана, 1998. — 332с.
6. Десслер Г. Управление персоналом / Г. Десслер. — М. : Бинном, 1997. — 316с.
7. Карамушка Л.М. Психология освітнього менеджменту: навч. посібник / Л.М. Карамушка. — К. : Либідь, 2004. — 424 с.
8. Карпов А.В. Психология менеджмента / А.В. Карпов. — М. : Гардарики, 1999. — 582 с.
9. Кнорринг В.И. Искусство управления: учебник / В.И. Кнорринг. — М. : Бек, 1997. — 288с.
10. Маслов В.И. Принципы менеджменту в установах освіти / В.И. Маслов, В.В. Шаркунов // Освіта і управління. — 1997. — № 1. — С.77—84.
11. Маслов В.И. Теория и методика педагогического руководства непрерывным повышением компетентности директора школы: дис. док. пед. наук: спец 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В.И. Маслов — К., 1991. — 429 с.
12. Маслоу А. Маслоу о менеджменте. Самоактуализация. Просвещенный менеджмент. Организационная теория / А. Маслоу [пер. с англ.]. — СПб. : Питер М И др., 2003. — 413 с.
13. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури — М. : Дело, 1991. — 701 с.
14. Пикельна В.С. Управление школой / В.С. Пикельна, О.А. Удод. — К. : Альфа, 1998. — 260 с.
15. Распопов В.М. Основы менеджмента: учебн. пособие / В.М. Распопов, В.В. Распопов. — Магнитогорск : Магнитогорск: Магнитогорский гос. ун-т, 2000. — 227 с.
16. Ричкова Л.В. Управление навчально-пізнавальною діяльністю школярів у процесі вирішення ними дидактичних ситуацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.пед.наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л.В. Ричкова. — Х., 1996. — 23 с.
17. Рогова Т.В. Персоналізований підхід в управлінні педагогічним колективом школи / Т.В. Рогова. — Харків : Нове слово, 2006. — 300с.
18. Шемигон Н.Ю. Аксиологічне осмислення інноваційних процесів, що відбуваються у вищій школі / Н.Ю. Шемигон // Професійна підготовка та інноваційні процеси у навчально-виховних закладах : 36. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. — Харків : Стиль-Іздат, 2004. — С.117—123.
19. Шепель В.М. Человеческая компетентность менеджера. Управленческая антропология / В.М. Шепель. — М. : Народное образование, 1999. — 432 с.
20. Якунин В.А. Психология педагогической деятельности / В.А. Якунин, Е.И. Линов. — Л. : ЛГУ, 1990. — 240 с.
21. Афанасьев В.Г. Общество, системность, познание и управление / В.Г. Афанасьев. — М., 1982. — 432 с.
22. Афанасьев В.Г. Социальная информация и управление обществом / В.Г. Афанасьев. — М., 1975.
23. Берг А. И. Управление, информация, интеллект / Аксель Иванович Берг. — М. : Мысль, 1976. — 279 с.
24. Омаров А.М. Социальное управление : некоторые вопросы теории и практики / А.М. Омаров. — М. : Мысль, 1980. — 269 с.
25. Хміль Ф.І. Становлення сучасного менеджменту в Україні : (проблеми теорії та практики) / Ф.І. Хміль : моногр. / — К., Львів, 1996. — 206 с.
26. Худоминский П.В. Теория социального управления - научная основа совершенствования управленческой деятельности рай(гор)оно / П.В. Худоминский // Управление народным образованием в районе (городе) / [под ред. М. И. Кондакова и др.]. — М. : Просвещение, 1981. — 365 с.
27. Щекин В.Г. Теория социального управления / В.Щекин : моногр. — К. : МАУП, 1996. — 408 с.

ШАРАТА Н. Г.

УПРАВЛЕНИЕ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТОЙ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

В статье освещена организация системы воспитательной работы в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: управление воспитательной работой, система воспитания, коллектив.

SHARATA N. G.

MANAGEMENT OF EDUCATIONAL WORK IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

The article highlights the organization of educational work in higher educational establishment.

Key works: management of education, the system of education, collective.